

בס"ד. שיחת ש"פ בהר"ב חוקותי, מבה"ח סיון, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

א. ספירת העומר — שייכת הן לחג הפסח והן לחג השבועות, ומקשרת ביניהם, כמודגש בכך שהתחלת הספירה היא "ממחרת השבת", "ממחרת יום טוב"¹ (יום ראשון של חג הפסח), וביום החמישים חוגגים את חג השבועות ("שהכתוב לא תלה חג הזה .. בכמה ימים לחודש, רק בחמישים לעומר"²).

אבל אעפ"כ, מובן ופשוט, שעיקר ענין ספירת העומר הוא הכנה לקבלת התורה בחג השבועות (יותר מהשייכות לחג הפסח).

וכמ"ש הר"ן³: "בהגדה .. אמרו בשעה שאמר להם משה תעבדון את האלקים על ההר הזה"⁴, אמרו לו ישראל, משה רבינו, אימתי עבודה זו, אמר להם, לסוף חמישים יום, והיו מונין כל אחד ואחד לעצמו, מכאן קבעו חכמים לספירת העומר .. מחשבין נ' יום לשמחת התורה כמו שמנו ישראל באותו זמן" — שמזה מובן, שעיקר ענין הספירה היא ההשתוקקות למ"ת, וזוהי ההכנה לקבלת התורה.

ב. והענין בזה:

בספירת העומר יש שבעה שבועות — כנגד שבעת המדות, שבהם בא לידי ביטוי כללות חיי האדם הקשורים עם ענין המדות והרגש הלב, ומהם נמשך במחשבה דיבור ומעשה [ועד שאפילו ענין המוחין קשור עם ענין המדות, שלכן אמרו רז"ל⁵ "לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפץ", שכן, במקום שלבו חפץ, יצליח יותר בלימודו, כיון שמדות פועלים גם על המוחין⁶], וכך הוא בנוגע לכללות ישראל, כמבואר⁷ בענין "חכמות בנתה ביתה חצבה עמודי' שבעה"⁸, דקאי על כנסת ישראל, שכלולה משבע דרגות, וכמבואר בלקוטי תורה⁹ על הפסוק¹⁰ "בהעלותך

(7) ראה אור"ת להה"מ סת"ד (ק, ב). אוה"ת

לך לך (כרך ד) תרפג, א. חנוכה (כרך ה)

תתקלא, א. בהעלותך ע' שכב. סה"מ תרל"ד

ע' רלז. תרע"ח ע' שמג.

(8) משלי ט, א.

(9) ר"פ בהעלותך (כט, ג).

(10) ר"פ בהעלותך (ח, ב).

(1) אמור כג, טו ובפרש"י.

(2) שו"ע אדה"ז אור"ח סתצ"ד ס"א.

(3) סוף פסחים.

(4) שמות ג, יב.

(5) ע"ז יט, א.

(6) ראה גם תור"מ חמ"ג ס"ע 138 (ואילך)

הערה 7. וש"נ.

את הנרות גו' יאירו שבעת הנרות", ש"כללות נש"י נק' מנורה, ויש בה בחי' ז' נרות שהם ז' מדרגות בעבודת ה', יש עובד מאהבה וכו'" — כל שבעת המדות.

[ולהעיר, שכשם שישנו הענין דמספר שבע באדם, שנקרא "עולם קטן"¹¹, נקבע כן גם בעולם — שישנם שבעת ימי השבוע, כולל גם יום השבת, החל מ"שבת בראשית", עליו נאמר¹² "ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו גו'", וכפי שמפרש רש"י (מדברי המדרש¹³) "מה הי' העולם חסר מנוחה באת שבת באת מנוחה, כלתה ונגמרה המלאכה", והיינו, שיום השבת השלים את כללות ענין בריאת העולם, וכך הוא בכל השבתות של כל השנה, שכולם נקראים בשם "שבת בראשית"¹⁴].

ובנוגע לז' המדות, שבהם צריך להיות בירור הרע וכו', בתור הכנה לקבלת התורה — לא מספיק הבירור באופן כללי ובאופן מקיף, אלא הבירור צריך להיות באופן של עבודה פנימית ופרטית ועד לפרטי פרטיות (וע"ד המבואר בשער היחוד¹⁵ שלא די בהתבוננות כללית, אלא יש צורך בהתבוננות פרטית כו'), והיינו, כפי שכל מדה כלולה מכל שבעת המדות, שבע פעמים שבע, שזוהי העבודה במשך מ"ט ימי ספירת העומר, וזוהי ההכנה לקבלת התורה שנעשית לפי אופן העבודה בספירת העומר.

והרי ענין ספירת העומר שייך לכל אחד מישראל, כדברי הגמרא¹⁶: "וספרתם לכם", שתהא ספירה לכל אחד ואחד" (שכל אחד חייב לספור), והיינו, שאין זה כמו מ"ש בפרשת השבוע¹⁷ "וספרת לך שבע שבתות שנים גו'", שחייב הספירה הוא על בית דין ("אבית דין קאמר להו רחמנא"¹⁸), משא"כ בספירת העומר החייב הוא על כל אדם, וגם בזמן שאין ביהמ"ק קיים¹⁹; ועי"ז נעשית אצל כאו"א מישראל ההכנה לקבלת התורה.

ג. ובספירת העומר גופא — כמו בכל ענין — ישנו עצם הענין, ולאח"ז ישנו גם הסך-הכל בנוגע לפועל:

עד ל"ג בעומר ישנו עצם הענין דספירת העומר — בירור עצם

(11) תנחומא פקודי ג. ועוד.
 (12) בראשית ב, ב.
 (13) ראה ב"ר פ"י, ט.
 (14) פרש"י משפטים כג, יב. פרשתנו (בהר)
 כה, ב (הובא לקמן ס"ו). ועוד.
 (15) לאדהאמ"צ — בתחלתו, ובפ"ד.
 (16) מנחות סה, ב (ובפרש"י).
 (17) בהר כה, ח.
 (18) תוד"ה וספרתם — מנחות שם.
 (19) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסתפ"ט. וש"נ.

המדות, שעיקרם הם חמשת המדות מחסד עד הוד (בלשון הקבלה: חמשה מדות אינון²⁰, ובהם כלולים גם יסוד ומלכות), ובהוד גופא — עד להוד שבהוד; ולאחרי ל"ג בעומר ישנו הסך-הכל מכל מה שפעלו עד עתה בהכנה למ"ת באופן שיומשך ויבוא בפועל, שזהו ענינם של המדות שלאחרי הוד — יסוד ומלכות.

וכיון ש"לא ברא (הקב"ה) דבר אחד לבטלה"²¹, הרי מובן, שכן הוא גם בנוגע לענינו של ל"ג בעומר, שבו נפעל עיקר הענין דספירת העומר, שבודאי אין זה לבטלה, כך, שבל"ג בעומר מתחיל כבר הענין דמ"ת.

ד. ובפרטיות יותר:

(א) בל"ג בעומר פסקו תלמידי רבי עקיבא למות²².

והענין בזה — כידוע²³ שענין המיתה הוא מצד החסרון בענין החכמה, שהרי "החכמה תחי"²⁴, והרי אמיתית ענין החכמה הו"ע התורה — חכמתו (ורצונו) ית'. וכיון שבל"ג בעומר נעשה הענין דמ"ת, ענין החכמה, הרי זה פעל שפסקו למות.

ומובן, שענין זה פועל ונמשך גם בימים שלאחרי ל"ג בעומר, שלכן יש דעה בשו"ע²⁵ שמל"ג בעומר ואילך נפסק ענין האבילות שבימי ספירת העומר. ואף שאין נוהגין כן²⁶, הרי זוהי דעה שבאה בגלוי באופן של הבנה והשגה בתורה, ו"אלו ואלו דברי אלקים חיים"²⁷, אלא שהתורה על הרוב תדבר²⁸, ולא אצל כולם יכול הדבר להתקבל באופן שיחדור את הגשמיות ויומשך בגלוי בפועל, אבל בודאי שכן הוא בפנימיות וברוחניות.

ב) ל"ג בעומר הוא יום ההילולא של רשב"י, יום שמחתו²⁹, שבו גילה גילויים נעלים ביותר בפנימיות התורה (כמסופר באידרא זוטא³⁰), והיינו לפי שבל"ג בעומר מתחיל כבר הענין דמ"ת.

(25) ראה שו"ע אדה"ז שם. וש"נ.
(26) ראה נטעי גבריאלי הל' פסח ח"ג פמ"ח ס"ז. וש"נ.

(27) עירובין יג, ב. וש"נ.
(28) ראה מו"נ ח"ג פל"ד.
(29) ראה פע"ח שער ספה"ע פ"ז. מ"ח מס' אייר סיון פ"ו מ"ר"ז.
(30) זח"ג רפ"ו, ב ואילך.

(20) ראה זח"ג רנד, א. הובא במאמרי אדה"ז הנחות הר"פ ריש ע' נו. וראה גם סה"מ תרצ"ב ס"ע שסד. וש"נ.

(21) שבת עז, ב.
(22) מאירי יבמות סב, ב (בשם הגאונים).
(23) טושו"ע (ואדה"ז) אר"ח סתצ"ג ס"ב (ס"ה).
(24) ראה תו"א תצהו (בהוספות) קי, ד.
(25) ובכ"מ.

(26) קהלת ז, יב.

ומובן, שאין זה גילוי שהי' רק בשביל ל"ג בעומר, ונסתלק לאח"ז, אלא זהו גילוי שנמשך גם לאח"ז, כי, אע"פ שרשב"י צוה להעלים את הסודות שגילה אז, באמרו: "ר"א יכתוב .. ושאר חבריאי ירחשון בלבייהו", מ"מ, הא גופא שסודות התורה נאמרו אז בדיבור, ה"ז ענין של גילוי,

— וכידוע מ"ש רבינו הזקן³¹ אודות המגיד, ש"הי' נוהג כשנפלה לו איזה השגה במוחו הי' אומרה בפה, אף שלא יבינו השומעים כ"כ .. ככדי להמשיך את ההשגה .. בזה העולם .. עי"ז שמדברה בצירופי אותיות הדיבור כו", והיינו, שהדיבור כשלעצמו הו"ע של גילוי, והחסרון הוא רק מצד המקבל, אבל מצד הנותן נפעלו כבר כל הענינים — ובפרט לאחרי שנמשכו בלבו של התלמיד, ועד שבאו גם בכתב, שזהו ענין של מעשה בעולם העשי', הרי בודאי שזהו גילוי שנמשך גם בימים שלאח"ז.

ה. ובעמדנו לאחרי ל"ג בעומר, ובפרט ביום השבת שלאחריו, שבו נעשית העלי' והשלימות בכל עניני ל"ג בעומר³² — כבר נשלמו כל עניני ההכנה למ"ת, ומתחיל כבר הענין דמ"ת, כולל ובמיוחד הגילוי דפנימיות התורה.

ובפרט בדורנו זה, דרא דעקבתא דמשיחא, אשר, כדברי רשב"י³³ הנה אפילו "רביא" ילמדו פנימיות התורה.

ובהמשך לזה יהי' גם בחג השבועות הגילוי של פנימיות התורה — כידוע הפתגם³⁴ שלא יהי' עוד הפעם מ"ת, אלא יהי' הגילוי דפנימיות התורה ("טל אורות", טל תורה ואור תורה כו'³⁵), ועד לתכלית השלימות בזה — בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

וע"פ דברי רשב"י "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין"³⁶, הרי זה "דור זכאי"³⁷, ובמילא, בא משיח, וגואל את כל בני בגאולה האמיתית והשלימה, באופן ד"ואולך אתכם קוממיות"³⁸, במהרה בימינו.

* * *

ע' קסז. תרפ"ה ע' קצט. תש"ט ע' 57. ועוד.
 (35) ראה אג"ק חכ"ב ע' צז בהערה ד"ה
 טל תורה. וש"נ.
 (36) סוכה מה, ב.
 (37) ראה סנהדרין צח, א.
 (38) פרשתנו (בחוקותי) כו, יג.

(31) מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תסד. וש"נ.
 (32) ראה לקו"ת פרשתנו (בהר) מא, א.
 ובכ"מ.
 (33) זח"א קיה, א.
 (34) ראה סה"מ תרכ"ו ע' שכו. תרנ"ו ע'
 שנו. המשך תרס"ו ע' כג. ע' תקמו. תער"ב
 ח"א ע' שסו. סה"מ עטר"ת ע' רצא. תרפ"א

ו. הביאור בפירושו רש"י ריש פרשתנו³⁹, "שבת לה", לשם ה' כשם שנאמר בשבת בראשית",

— שאין כוונת רש"י לפרש שהשביתה צריכה להיות לשם קיום מצות הקב"ה, ולא בשביל מנוחת האדם⁴⁰ או השדה, אלא לפרש הלימוד מהיתור דתיבת "שבת" (דלכאורה הול"ל "ושבתה הארץ לה"), שהשביתה לשם ה' דשמיטה צריכה להיות באותו אופן דשביתת שבת בראשית — שביתה לזכר מעשה בראשית, שנברא העולם בששה ימים וביום השביעי שבת (משא"כ בתו"כ, "כשם שנאמר בשבת בראשית שבת לה' כך נאמר בשביעית שבת לה" — שכשם שאין (מה"ת) דין תוספת בשבת בראשית⁴¹, כמו"כ אין דין תוספת בשביעית).

ועפ"ז יובן פירושו רש"י בפ' משפטים⁴², "אף בשנה השביעית לא תעקר שבת בראשית ממקומה, שלא תאמר הואיל וכל השנה קרוי' שבת, לא תנהוג בה שבת בראשית" — כי, אף שכל ימות השנה הם זכר למע"ב, הרי השביתה היא רק ממלאכות השדה, ולכן יש צורך גם בהשביתה דשבת שהיא מכל המלאכות, ויש בה גם מצוות חיוביות.

וההוראה בעבודה בנוגע להמשכת "שבת לה" דשנה השביעית⁴³ גם בעניני העולם⁴⁴ —

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חיי"ב ע' 108 ואילך.

* * *

42 כג, יב.
43 שענינה ברוחניות ישנו בכל התוקף גם עתה, כמו בזמן שביהמ"ק ה' קיים, שהרי גוים אינם יכולים לפגוע בהרוחניות, וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר (סה"ש תרפ"ז ע' 169. וש"נ) שהנשמה איננה בגלות כו'.
וע"י שישנו ענין השביעית בעבודה, פועלים את ענין הגאולה — שהרי גלות בא לעולם . . על שמיטת הארץ" (כמ"ש בפרקי אבות שלומדים ביום הש"ק זה פ"ה מ"ט), וכמ"ש בפרשת השבוע (בחוקותי כו, לד): "אז תרצה הארץ את שבתותי", ומזה מובן, שע"י קיום ענין השביעית באה הגאולה, ע"י משיח צדקנו.
44 ובאופן שעוד לפני התחלת העבודה בעניני העולם יודעים שהעיקר והתכלית הו"ע

39 בהר כה, ב.
40 ופשיטא — לא בגלל שמתעצל לעבוד, ובלשון הגמרא (פסחים נא, ב): "כמה בטלני הוי בשוקא".
41 וגם להדעות שתוספת שבת היא מן התורה, כמובא גם בשו"ע אדה"ז (או"ח סרס"א ס"ד. סתר"ח ס"א (וראה הנסמן בלקו"ש חיי"ט ע' 58 הערה 20)) — הרי מובן שה"תוספת" אינה כמו יום השבת עצמו. ובפרט לפי הסברא (ראה לקו"ש שם הערה 29. וש"נ) ש"תוספת" הו"ע כללי — הוספה בכל ענין של קדושה, ואין זה קשור עם קדושת השבת דוקא (וע"ד החקירה בנוגע ל"לפני עור", ו"חצי שיעור", אם זה ענין כללי בכל האיסורים בשוה, או שבא בהמשך לאיסור פרטי זה (ראה לקו"ש חל"ט ע' 184. תר"מ חכ"ו ע' 30. וש"נ)).

ז. מאמר ד"ה אם בחוקותי תלכו וגו'.

* * *

ח. על הפסוק⁴⁵ "ונתתי שלום בארץ",

— שזוהי הנקודה של כל הברכות שבהתחלת פרשת בחוקותי, עד "והתהלכתי בתוכם"⁴⁶, ב' הליכות, מלמעלה למטה ומלמטה למעלה⁴⁷, וכן הענין ד'ואולך אתכם קוממיות"³⁸, ב' קומות⁴⁸, שהרי חיבור של ב' ענינים הו"ע השלום⁴⁹, "שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה"⁵⁰, וזהו עיקר ענין התורה, כמ"ש הרמב"ם⁵¹ ש"כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר⁵² דרכי דרכי נועם וכל נתיבותי שלום" —

ישנו פירוש רש"י שלכאורה הוא פשוט ביותר, אבל באמת הרי הוא מוקשה בכל תיבה מתחילתו ועד סופו, היפך ענין השלום!...

רש"י מפרש: "ונתתי שלום" — "שמא תאמרו הרי מאכל והרי משתה, אם אין שלום אין כלום, ת"ל אחר כל זאת ונתתי שלום בארץ, מכאן שהשלום שקול כנגד הכל, וכן הוא אומר עושה שלום ובורא את הכל".

ואינו מובן:

(א) מ"ש "ונתתי שלום" — מובן בפשטות בפשוטו של מקרא, והכל מודים ש"שלום" הוא ענין של ברכה כמו כל הברכות, וא"כ, מה הוקשה לרש"י בפשוטו של מקרא, שלכן הוצרך לפרש פסוק זה, ולא עוד אלא לפרש שענין השלום אינו ברכה בפני עצמה, אלא רק דבר טפל למאכל ומשתה שיהיו כדבעי?

(ב) מ"ש רש"י "הרי משתה" — הרי לכאורה לא נזכר בפסוק ענין של "משתה"?

(ג) מ"ש רש"י "מכאן שהשלום שקול כנגד הכל" — מהי ההוכחה

בחוקותי תשכ"ב (תו"מ חל"ג ע' 417 ואילך). וש"נ.

(48) ב"ב עה, א. וש"נ. וראה גם שיחת ש"פ בהו"ב, מבה"ח סיון תשכ"ד ס"ח (תו"מ חל"ט ע' 440 ואילך). וש"נ.

(49) ראה תניא אגה"ק סוס"ל. ובכ"מ.

(50) סנהדרין צט, ב.

(51) סוף הלי' חנוכה.

(52) משלי ג, יז.

ד"שבת לה" (כי "סוף מעשה במחשבה תחילה"), שלכן אמרה תורה: "כי תבואו אל הארץ גו' (אזי מיד) ושבתה הארץ שבת לה' (ואח"כ) שש שנים תזרע שדך וגו'" (ריש פרשתנו (בהר). וראה לקו"ת שם), וטעם הדבר — "כי לי הארץ" (שם כה, כג).

(45) פרשתנו (בחוקותי) כו, ו.

(46) שם, יב.

(47) ראה ד"ה והתהלכתי בתוכם דש"פ

"מכאן"; ומה נוגע בפשוטו של מקרא כאן לומר ש"השלום שקול כנגד הכל", ולא רק ברכה כמו כל שאר הברכות שנימנו בפרשה?

ד) כיון ש"מכאן שהשלום שקול כנגד הכל", למה הוצרך רש"י להוסיף "וכן הוא אומר כו"?

ה) מהי הראי' ממ"ש "עושה שלום ובורא את הכל", בה בשעה שבפסוק⁵³ נאמר "עושה שלום ובורא רע" (כקושיית המפרשים⁵⁴), ואף שבתפלה אומרים "עושה שלום ובורא את הכל", משום "לישנא מעליא" (כדברי הגמרא⁵⁵) — הרי לכאורה אי אפשר להביא ראי' מ"לישנא מעליא" ש"השלום שקול כנגד הכל"?

ט. ויובן בהקדים — שבפירוש זה שמביא רש"י מתורת כהנים, מוסיף רש"י כמה תיבות שאינם בתו"כ (אף שבדרך כלל מקצר רש"י ומביא מתו"כ רק מה שנוגע לפשוטו של מקרא): "ת"ל אחר כל זאת כו", ומזה מובן, שבתיבות אלו מודגש הקושי בפשוטו של מקרא בפסוק זה: כאשר הבן חמש למקרא לומד את הפסוק "ונתתי שלום בארץ" — אינו מבין: מדוע נאמר פסוק זה כאן, באמצע הענין, דלכאורה, כיון שזוהי ברכה כללית, הי' צריך להיות מקומה בתחלת הענין או בסוף הענין, ולא באמצע הענין?

בשלמא מ"ש⁵⁶ "וישבתם לבטח בארצכם" — שייך וקשור למ"ש⁵⁶ "ואכלתם לחמכם לשובע", היינו, שהאכילה תהי' מתוך מצב רוח טוב ("א' גוטע שטימונג"), מתוך שלווה, ללא מורא כו'; אבל מ"ש "ונתתי שלום בארץ" — לכאורה אין מקומו כאן.

ומפרש רש"י הטעם ש"ונתתי שלום בארץ" נאמר כאן, "אחר כל זאת": "שמא תאמרו הרי מאכל והרי משתה, אם אין שלום אין כלום, ת"ל אחר כל זאת ונתתי שלום בארץ", ולכן לא נאמר בהתחלת הענין כו', שאז הי' אפשר לפרש שענין השלום הוא ברכה בפני עצמה, אלא דוקא כאן, "אחר כל זאת", כיון שהכוונה היא לענין השלום שבו תלויים גם כל פרטי הענינים שנימנו לפני⁵⁷, כיון ש"אם אין שלום אין כלום".

י. ורש"י כותב "הרי מאכל והרי משתה":

לכאורה אפשר לומר, שענין ה"משתה" נכלל במ"ש "ואכלתם

55) ברכות יא, ריש ע"ב.

56) פרשתנו שם, ה.

53) ישע"י מה, ז.

54) שפתי חכמים. צדה לדרך. ועוד.

לחמכם לשובע", ע"פ דברי הגמרא במסכת ברכות⁵⁷ "ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתי".

אבל, אף שזוהי המצאה טובה ("א גוטער איינפאל"), הרי פירוש רש"י הוא לבן חמש למקרא שעדיין לא למד את דברי הגמרא הנ"ל, — ויתכן שגם ה"מלמד" לא יודע את דברי הגמרא, כיון שלמד זאת זמן רב לפני שנעשה "טיטשער", וכבר שכח⁵⁸... — ולכן, הרמז על ענין ה"משתה" בכתוב "ואכלתם לחמכם לשובע", הו"ע של פלפול, ואינו שייך לבן חמש למקרא שלומד ב"חדר".
ובכן:

ענין ה"משתה" נזכר במ"ש "בציר" ("והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג גו"⁵⁶) — שהרי הבן חמש למקרא למד כבר בפ' בהר⁵⁹ את ענבי נזירך לא תבצור", היינו, ש"בציר" הוא בענבים שמהם עושים משקה של יין, וזהו ענין ה"משתה", דקאי (לא על שתי' סתם, אלא) על שתיית יין, כלשון הכתוב⁶⁰: "משתה היין", וכפי שמצינו בשו"ע⁶¹ שהחיוב ד"משתה ושמה" קשור עם שתיית יין דוקא.

יא. אמנם, עפ"ז נמצא שענין השלום אינו אלא דבר טפל ל"מאכל ומשתה", ולכאורה, גם ילד שלומד ב"חדר" יודע ש"שלום" הוא ענין עיקרי; הוא עדיין לא יודע אודות מלחמות גדולות, אבל הוא יודע אודות ענין השלום ביחס לשלילת ריב בין חבריו... ואיך אפשר לומר שזהו רק ענין טפל?

ולכן ממשיך רש"י לבאר גודל חשיבות ענין השלום — "מכאן שהשלום שקול כנגד הכל":

אם ענין השלום הוא רק לצורך המאכל והמשתה — הי' הכתוב צריך לומר "ונתתי שלום בארץ" מיד לאחרי "ואכלתם לחמכם לשובע"; או יתירה מזה, שהכתוב לא הי' צריך לומר זאת כלל, כיון שענין זה נכלל כבר במ"ש לפניו "וישבתם לבטח בארצכם"?

ולכן, "מכאן" — ממש"נ כאן "ונתתי שלום בארץ" בהוספה על

59) כה, ה.

60) אסתר ז, ח.

61) או"ח סתרצ"ה.

62) שם ט, יד"ח. שם, כב.

57) מט, ב.

58) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר (בבת-

שחוק), שהסיבה לכך ששכח, היא, בגלל

שנעשה "טיטשער", ואילו הי' נשאר "מלמד",

הי' זוכר!

מ"ש לפנ"ז "וישבתם לבטח בארצכם" — "שהשלום שקול כנגד הכל", גם כנגד "וישבתם לבטח בארצכם"⁶³.

יב. אך רש"י לא מסתפק בהוכחה זו, אלא מוסיף "וכן הוא אומר כו'":

ממ"ש כאן "ונתתי שלום בארץ" בהוספה על "וישבתם לבטח בארצכם", לא מוכח עדיין ד"השלום שקול כנגד הכל", כיון שיש מקום לומר ש"ונתתי שלום בארץ" אינו ענין נוסף, אלא נתינת טעם: "וישבתם לבטח בארצכם" — בגלל ש"ונתתי שלום בארץ".

ולהעיר, שבאמת אי אפשר לומר כן, כי, לפי פירוש זה: (א) הי' צריך להיות סדר הכתובים להיפך: "ונתתי שלום בארץ (ולכן) וישבתם לבטח עלי", (ב) שני ענינים אלו היו צריכים להיות בפסוק אחד; וכיון שתחילה נאמר "וישבתם לבטח בארצכם", ולאח"ז "ונתתי שלום בארץ", ובפסוק בפני עצמו, ולא עוד אלא שביניהם ישנו ההפסק ד"שני" (כשקורין פ' בחוקותי בפני עצמה), כך, שהם בודאי שני פסוקים בפני עצמם, שהרי מפסיקים ביניהם בברכת התורה, עכצ"ל, שהם ב' ענינים שונים.

אבל, זהו ענין של פלפול שאינו מוכרח אצל ילד שלומד ב"חדר", ומה גם שאינו יודע אודות הכלל ש"כל פסוקא דלא פסקי" משה אנן לא פסקינן ליה"⁶⁴, ולכן יכול לפרש בפשטות ש"ונתתי שלום בארץ" הוא המשך ונתינת טעם ל"וישבתם לבטח בארצכם", ובמילא, בטלה הראי' מכאן ש"השלום שקול כנגד הכל".

יג. ולכן מוסיף רש"י "וכן הוא אומר עושה שלום ובורא את הכל":

כוונת רש"י אינה לפסוק בישע"י (כפי שטעו וציינו המדפיסים) — שהרי בפסוק נאמר "ובורא רע" — אלא כוונתו היא ללשון "עושה שלום ובורא את הכל" שאומרים בנוסח התפלה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה (כפי שאומר גם הבן חמש למקרא בכל יום, ויודע גם פירוש המילות). וכיון שמשבחים את הקב"ה בשני ענינים אלו, "עושה שלום ובורא

בין ענין כללי בכל הארץ לענין שיהי' נרגש אצל כאו"א בפרטיות, או בין ידיעה לראי' במוחש (המו"ז).
(64) מגילה כב, א. וש"נ.

(63) לא זוכרים פרטי הביאור בהוספה ד"ונתתי שלום בארץ" לגבי "וישבתם לבטח בארצכם" — אם החילוק הוא בין המקום המסויים שבו יושבים בארץ לכל הארץ כולה,

את הכל", הרי מובן, ש"שלוש" ו"הכל" שוים — "השלוש שקול כנגד הכל".

עד כאן — הביאור בפירוש רש"י בפשטות הכתובים; ונוסף לזה ישנם גם ענינים ע"ד הרמז והדרוש כו', ועד ל"יינה של תורה", כפי שיתבאר לקמן.

* * *

יד. ישנו דיוק נוסף בפירוש רש"י — שנקט הלשון "שמא תאמרו הרי מאכל והרי משתה", דלכאורה הי' רש"י צריך להשתמש בלשון הפסוק, "ואכלתם לחמכם", או "דיש" ו"בציר", ומהו הדיוק "הרי מאכל והרי משתה"?

יש לומר הביאור בזה — בפנימיות הענינים:

החילוק בין אכילה (מאכל) לשתי' (משתה) הוא — שבאכילה נשאר המזון במקום אחד, ופעולת השתי' היא להוליך את המזון מהמקום המרכזי לכל רמ"ח אברי הגוף⁶⁵.

וענינו בעבודה — ע"פ המבואר בלקוטי תורה⁶⁶ בפירוש הפסוק⁶⁷ "אכלו רעים שתו ושכרו דודים" — שאכילה קאי על לימוד התורה, כמ"ש⁶⁸ "ותורתך בתוך מעי", ושתי' קאי על קיום המצוות, והיינו, שלימוד התורה מצד עצמו יכול להיות באופן שישאר במוח האדם (כמו המזון שנשאר במקומו), אך ע"י המצוות בא הלימוד (לא רק במחשבה ודיבור, אלא גם) במעשה בפועל, וכפי שמפרש רש"י מ"ש בפרשתנו⁶⁹ "ואת מצוותי תשמרו", "הוו עמלים בתורה ע"מ לשמור ולקיים"; ובזה גופא ישנו הענין דשתיית יין ("משתה"), "המשמח אלקים ואנשים"⁷⁰, שזה מורה על גילוי אלקות.

וזהו "שמא תאמרו הרי מאכל והרי משתה, אם אין שלום אין כלום":

יכול להיות מעמד ומצב שיש ליהודי הן לימוד התורה והן קיום המצוות, ואעפ"כ, "אין שלום" — בין נפש האלקית לנפש הבהמית⁷¹, ובמילא — טוען הוא — "אין כלום"!!!

67) שה"ש ה, א.

68) תהלים מ, ט.

69) בחוקותי כו, ג.

70) ס' שופטים ט, יג.

71) ראה לקו"ת מטות פו, ג ואילך. ובכ"מ.

65) ראה פיהמ"ש להרמב"ם עירובין רפ"ג.

הובא בתו"א משפטים עח, ג. ובכ"מ.

66) צו טו, ג. שה"ש לב, ג. וראה סה"מ

תר"ל ע' טז ואילך. תרנ"ה ע' כט ואילך.

תש"ה ע' 97 ואילך.

מהי התועלת — טוען הוא — במאכל (לימוד התורה) ובמשתה (קיום המצוות), בה בשעה שנמצא תמיד במעמד ומצב של יראה מהיצה"ר, ובכל רגע ורגע זקוק הוא לשבועה "תהי צדיק ואל תהי רשע"⁷².

הוא אמנם בדרגת הבינוני, ש"לא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם"⁷³, וכאשר נופל במוחו הרהור רע, "דוחהו בשתי ידיים .. מיד שנזכר שהוא הרהור רע"⁷³, אבל אעפ"כ, היתכן שלאחרי ריבוי שנים של גייעה במלחמת היצר ("אָזוי פיל יאָרן זיך אָפּגעמוטשעט מיטן יצה"ר"), לא נפטר ממנו עדיין?!

הוא הגיע כבר לדרגת ש"השיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע גו", אבל אעפ"כ, כיון שעדיין צריך להתעסק עם היצה"ר, הרי "אין כלום" — אפילו לא "מחצה", "שליש" או "רביע", היינו, שמכיר בכך שהוא בדרגת "בינוני", ורק חסרה לו השלימות של מדריגת צדיק, אלא "אין כלום" ... — כיון ש"מהותו ועצמותו של הרע הוא בתקפו ובגבורתו .. כתולדתו (ש"עיר פרא אדם יולד"⁷⁴) .. ואדרבה, נתחזק יותר בהמשך הזמן שנשתמש בו הרבה באכילה ושתי' ושאר עניני עוה"ז"⁷⁵.

ובלשון רבינו הזקן בתניא⁷⁶: "למה זה ירדו נשמותיהם לעוה"ז ליגע לריק ח"ו להלחם כל ימיהם עם היצר ולא יכלו לו", וממשך, "ותהי זאת נחמתם לנחמם כו", שמזה מובן, שזהו ענין של יגון שדורש נחמה כו', וכפי שמבאר לפנ"ז⁷⁷, ש"אל יפול לב אדם עליו ולא ירע לבבו מאד, גם אם יהי' כן כל ימיו במלחמה זו, כי אולי לכך נברא, וזאת עבודתו לאכפיא לס"א תמיד. ועל זה אמר איוב בראת רשעים"⁷⁸ .. שיגיע אליהם כמעשה הרשעים במחשבתם והרהורם לבד והם יהיו נלחמים תמיד כו".

אך טענתו היא: למה עשה ה' כזאת, שגם לאחרי ריבוי עבודה ויגיעה כ"כ, לא יוכל להיפטר מנפש הבהמית? ! — מוטב שישלחו אותה אל "ארץ גזירה"⁷⁹, ולא יצטרך להתעסק עמה כלל, ולולי זאת, "הרי מאכל והרי משתה, (אבל) אם אין שלום אין כלום" ...!

טו. והמענה על זה — "ת"ל .. ונתתי שלום בארץ":

התורה אומרת ("תלמוד לומר") שאכן סוכ"ס יקויים גם אצלו הענין ד'ונתתי שלום בארץ" — שזהו"ע מדריגת הצדיקים, וכדברי רבינו

76 רפ"ה (מד, א).

77 פכ"ז (לד, א).

78 ב"ב טז, א.

79 לשון הכתוב — אחרי טז, כב.

72 גדה ל, ב.

73 תניא פי"ב.

74 איוב יא, יב.

75 שם פי"ג.

הזקן⁸⁰ ש"יערה עליו רוח ממרום ויזכה לבחי' רוח משרש איזה צדיק שתתעבר בו כו".

— כיצד יקויים הדבר, הרי זה העסק של הקב"ה ("דעם אויבערשטן'ס אַ געשעפט")... אבל בנוגע לפועל מבטיח הקב"ה: "ונתתי שלום בארץ".

והדיוק בזה הוא — "ונתתי", אני הוא הנותן, וכמשנת"ל במאמר⁸¹ שזהו ע"ד אנכי מי שאנכי, דלא אתרמיז בשום אות וקוץ כו', למעלה גם משם הוי', ומצד בחי' זו יכול להיות שיזכה לנשמת צדיק, שכן, אע"פ ש"בראת צדיקים בראת רשעים"⁸², הרי זה רק מצד ענין הבריאה, ואילו הענין ד"ונתתי גוי" הוא למעלה מזה, למעלה מסדר ההשתלשלות כו'.

טז. אמנם, כל זה אינו אלא "אחר כל זאת" — לאחרי ש"תאמרו הרי מאכל והרי משה, אם אין שלום אין כלום":

בפשוטו של מקרא — אין הכרח שיהי' תחילה "מאכל" ו"משה", ורק לאח"ז יהי' ענין השלום;

אבל בעבודת האדם — כדי שיהי' ענין השלום, שזוהי מדריגת צדיק, הרי זה דוקא לאחרי שישנו הענין ד"מאכל" ו"משה", שזהו"ע לימוד התורה וקיום המצוות, ואעפ"כ, לא מסתפק יהודי בכך, אלא כאמור לעיל שמתרעם על כך שאינו במדריגת צדיק — "אין שלום",

— וכמובן בפשטות, שלא יתכן שימלא כל תאוותיו, ואח"כ יתאונן על כך שאינו במדריגת צדיק?! ... —

וטוען "למה עשה ה' ככה", שלאחרי כל עבודתו ויגיעתו לא יוכל להגיע למדריגת צדיק, וענין זה נוגע ואיכפת ומפריע לו ("עס עגבערט און באַדערט אים") עד כדי כך שנוגש אצלו ש"אם אין שלום אין כלום" — אזי "תלמוד לומר אחר כל זאת ונתתי שלום בארץ".

כדי לזכות לנשמת צדיק — הרי זה כמו כל עניני קדושה, שאי אפשר להשיגם בחנם⁸², ע"י מעשה קונדס ("שטיק") ו"קונצין"... אלא מרויחים זאת ע"י עבודה ויגיעה דוקא. וכן הוא בנדו"ד: דוקא כאשר טוען ותובע, מבלי להתפעל; הקב"ה אומר כך וכך, ואילו הוא עושה את שלו... כיון שהוא יהודי, ויהודי יכול להגיע לדרגא שלמעלה מהבריאה — שמשם יומשך הענין ד"ונתתי שלום בארץ".

(82) ראה זח"ב קכח, א. וראה גם תו"מ חמ"א ע' 242. וש"נ.

(80) תניא ספי"ד (כ, ב).
(81) פ"ב (לעיל ע' 386). וש"נ.

יז. וממשיך רש"י, "מכאן שהשלום שקול כנגד הכל":

ענין השלום — שנותנים לו נשמת צדיק — פועל לא רק מכאן ולהבא, אלא "שקול כנגד הכל" — שפועל גם למפרע, בנוגע לכל עניני העבודה שלפנ"ז.

וכמו בענין התשובה, שנוסף על הפעולה מכאן ולהבא, שנעשה "מרוצה וחביב לפניו ית' כקודם החטא"⁸³, ועוד יותר כו'⁸⁴, פועלת התשובה גם למפרע — ש"זדונות נעשו לו כזכיות"⁸⁵; ועד"ז בנוגע לעבודת התשובה אצל צדיקים, שגם אצלם ישנו ענין התשובה, כפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בארוכה בשיחה הידועה⁸⁶ בענין "אסורה מכאן להתקרב שם"⁸⁷; וכן הוא בנדו"ד, בנוגע לעבודת הבינונים — ש"השלום שקול כנגד הכל", שפועל בכל עניני העבודה שלפנ"ז.

ורש"י מסיים: "וכן הוא אומר עושה שלום ובורא את הכל", והיינו, שאע"פ שבפסוק נאמר "ובורא רע", באים אנשי כנסת הגדולה, שאינם יכולים לסבול מציאות של רע בעולם, ועושים מה"רע" — "הכל", ובאופן שאין זה רק "לישנא מעליא", אלא כן היא המציאות באמת, כדמוכח מזה שהלשון "עושה שלום ובורא את הכל" נקבע בנוסח הברכה, והרי על דבר שקר אי אפשר לברך.

וענין זה — עם היותו תכלית העילוי כו', שייך הוא לכאו"א מישראל, לא רק צדיק, ולא רק בינוני, אלא גם מי שנמצא במעמד ומצב שאומרים עליו "הלואי בינוני"⁸⁸, ואפילו מי שנמצא במעמד ומצב שלמטה מזה, שכן, אצל כל אחד ישנם עתים ורגעים שבהם נמצא במעמד ומצב של צדיק גמור, וכמו בשעה שלומד תורה מתוך קבלת עול, כי ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד⁸⁹, ומובן, שכאשר נעשה "כולא חד" עם אורייתא וקוב"ה, אזי לא שייך אצלו מציאות של רע, ולכן, מבלי הבט על מעמדו ומצבו ברגע שלפנ"ז, יכול להיות עתה צדיק גמור.

ובפרט ע"פ המבואר בשער היחוד והאמונה⁹⁰ ענין התחדשות הבריאה בכל רגע, והרי התחדשות זו היא בשבילו, כדי שיוכל להיות מציאות חדשה כו'.

(88) ראה בית רבי ח"ב פ"ח (יד, א)

בהערה א. וראה גם תו"מ ח"מ"ג ריש ע' 246. וש"נ.

(89) ראה זח"ג עג, א.

(90) בתחלתו.

(83) תניא אגה"ת פ"ב.

(84) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד

ואילך.

(85) יומא פו, ב.

(86) סה"ש תשי"ב ע' 46 ואילך.

(87) פרש"י שמות ג, ג.

ובנדרו"ד, שאע"פ ש"בורא רע", "בראת רשעים", והיינו, שנגזר עליו "שיגיע אליו כמעשה הרשעים כו'", ויוכל להיות רק בינוני, ולא צדיק, יש ביכלתו לשנות זאת, ולומר: לא! רצוני להיות צדיק! ... "וה' יעשה הטוב בעיניו .. (ו)יערה עליו רוח ממרום ויזכה לבחי' .. צדיק".

*

יח. בהמשך להמדובר אודות ענין השלום — יש ליתן כבוד לאכסניא⁹¹, ולהזכיר אודות הכינוס של נשי ובנות חב"ד שמתקיים בימים אלו⁹², שהרי ענין השלום שייך לנשים, כמובן מדברי הגמרא⁹³ על הפסוק⁹⁴ "וידעת כי שלום אהלך גו'" (כב' הדרשות שבזה), וכמובא בפירוש רש"י שהאשה היא "שלימה ביראת שמים".

וגם הענין ד"הרי מאכל והרי משתה" קשור עם הנשים — כדברי הגמרא⁹⁵ "במה אשה עוזרתו לאדם .. אדם מביא חיטין חיטין כוסס (בתמי') .. נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו", היינו, שתפקידה של האשה היא להכין את המאכל והמשתה שיהיו כשרים, בכלים כשרים וכו', ולפעול על הבית כולו שיתנהג באופן של שלום כו'⁹⁶.

91) ראה ברכות סג, סע"ב.
 92) ראה גם מכתב יום א' לסדר ושבתה
 הארץ שבת לה' שנה זו (אג"ק חכ"ד ע' קכח
 ואילך), ושיחת יום א' פ' במדבר, כ"ה אייר
 (לקמן ע' 407 ואילך) — לכינוס השנתי של
 נשי ובנות חב"ד.
 93) יבמות סב, סע"ב.
 94) איוב ה, כד.
 95) שם סג, א.
 96) חסר הסיום (המור"ל).